

Warszawa 10.02.2020

Podstawowe dane osobowe recenzenta

Dr hab. Łukasz Błaszczak, prof. AM

Dziedzina sztuki

Dyscyplina - sztuki muzyczne

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

magistra Jana Bartosia

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu, Rada Wydziału Instrumentów Smyczkowych, Harfy, Gitary i Lutnictwa uchwała nr 27/V/2016/2017 z dnia 18 maja 2017 roku.

Do nadesłanego mi przez Dziekana Wydziału Instrumentów Smyczkowych, Harfy, Gitary i Lutnictwa z dnia 10.12.2019 r. pisma informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu mojej osoby recenzentem pracy doktorskiej **mgr Jana Bartosia pt. „Badania i analiza skrzypiec znajdujących się w kolekcji *Musee de la Musique Cite de la Musique - Philharmonie de Paris* celem ich atrybucji do polskiej szkoły lutniczej XVII i XVIII wieku oraz wykonanie instrumentu w oparciu o model badanego obiektu”** została dołączona następująca dokumentacja:

- uchwała o wszczęciu przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka
- uchwała o wyznaczeniu mojej osoby recenzentem pracy doktorskiej kandydata
- 1 egz. pracy doktorskiej
- dokumentacja dorobku artystycznego

Podstawowe dane o Doktorancie oraz opis dorobku twórczego i artystycznego

Magister Jan Bartoś urodził się w 1970 roku. Ukończył z wyróżnieniem studia w Akademii Muzycznej w Poznaniu na kierunku instrumentalistyka w zakresie lutnictwa. Następnie przez 10 lat doskonalił swe umiejętności m.in. jako szef pracowni w pracowni lutniczej Eryka Blota w Cremonie. W latach 1996-1997 zdobywał doświadczenie w pracowni paryskiego lutnika Michela Gladieuxa, gdzie zajmował się korektą i konserwacją. W roku 2006 otworzył własną pracownię lutniczą w Paryżu gdzie kontynuuje swoją działalność artystyczną w zakresie budowy instrumentów inspirowanych dziełami największych włoskich mistrzów. Prowadzi

również poszukiwania w dziedzinie akustyki, lakierów olejnych oraz technik konstrukcji lutnictwa włoskiego i francuskiego.

Jest zdobywcą licznych nagród na międzynarodowych Konkursach lutniczych:

- 2004 - srebrny medal za walory dźwiękowe skrzypiec na Międzynarodowym Konkursie Lutniczym - VSA Competition, Portland USA
- 2004 - brązowy medal za skrzypce na międzynarodowym konkursie lutniczym przy okazji International Venceslav Metelka Violin Making Festival - Nachod Czechy
- 2006 - wyróżnienie za dźwięk w kategorii skrzypce na Międzynarodowym Konkursie Lutniczym VSA Competition, Baltimore USA
- 2009 - nagroda muzyka jurora Gerarda Causse na Międzynarodowym Konkursie Lutniczym VIOLA'S w Paryżu
- 2009 - nagroda muzyka jurora Anne-Aurory Anstett na Międzynarodowym Konkursie Lutniczym VIOLA'S w Paryżu
- 2009 - nagroda za najlepsze walory dźwiękowe na Międzynarodowym Konkursie Lutniczym VIOLA'S w Paryżu
- 2009 - nagroda publiczności na Międzynarodowym Konkursie Lutniczym VIOLA'S w Paryżu
- 2014 - nagroda muzyka jurora Xaviera Philipsa na Międzynarodowym Konkursie Lutniczym „Concours de luthiere et de la sonorite VioloncellenSeine”
- 2014 - nagroda muzyka jurora Francois Poly na Międzynarodowym Konkursie Lutniczym „Concours de luthiere et de la sonorite VioloncellenSeine”

Przez cały okres swojej działalności mgr Jan Bartoś stara się poszerzać swą wiedzę uczestnicząc w licznych międzynarodowych kursach, stażach i sympozjach. Jest również zapraszany do prowadzenia warsztatów o tematyce lutniczej oraz udziału w konferencjach naukowych w Polsce, Francji, USA i Brazylii.

Jest współautorem katalogu *Polska Szkoła Lutnicza. Instrumenty Groblichów i Dankwartów* część I oraz autorem artykułów w magazynie The Strad.

Jest członkiem następujących stowarzyszeń i związków:

- od 2004 roku - Violin Society of America
- od 2005 roku - Officina Musicale
- od 2012 roku - British Violin Making Association
- od 2013 roku - Association des luthiers et archetiers pour le developpementde la facture instrumentale

Od 15 lat regularnie prezentuje swoje instrumenty na międzynarodowych wystawach w Cremonie, Londynie, Paryżu.

Jest autorem 50 instrumentów: 33 skrzypiec, 13 altówek i 4 wiolonczel

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska magistra Jana Bartosia składa się z dzieła artystycznego w postaci skrzypiec będących idealną kopią instrumentu znajdującego się w kolekcji *Musee de la Musique Cite de la Musique - Philharmonie de Paris* (numer katalogowy E.980.2.404) oraz opisu dzieła będącego dokumentacją procesu badań nad oryginałem oraz dokumentacją procesu budowy jego kopii. Całość dopełnia płyta CD zawierająca prezentację brzmienia gotowego już instrumentu.

W związku ze specyfiką doktoratu z dziedziny lutnictwa artystycznego swoją recenzję opieram przede wszystkim na opisie dzieła artystycznego. Żaden z recenzentów nie mógł mieć bowiem dostępu do skrzypiec, które stały się pierwowzorem dzieła artystycznego Doktoranta, bowiem są one własnością muzeum w Paryżu. Również z powodu braku dostępu do zbudowanej przez Doktoranta kopii instrumentu o sygnaturze E.980.2.404, która stanowi dzieło artystyczne całego doktoratu, moja recenzja będzie dotyczyła głównie procesu badawczego oraz procesu twórczego opisanego w części pisemnej doktoratu.

Praca doktorska mgr Jana Bartosia pt. **„Badania i analiza skrzypiec znajdujących się w kolekcji *Musee de la Musique Cite de la Musique - Philharmonie de Paris* celem ich atrybucji do polskiej szkoły lutniczej XVII i XVIII wieku oraz wykonanie instrumentu w oparciu o model badanego obiektu”** stanowi niezwykle interesującą lekturę zarówno z punktu widzenia sztuki lutniczej, jak i również z racji odkrywania nieznanymi kart w historii rozwoju lutnictwa w Polsce na przełomie XVII i XVIII wieku

Opis dzieła artystycznego w formie 120 stronicowej pracy pisemnej składa się z wstępu, ośmiu rozdziałów, obszernej bibliografii oraz aneksów dokumentujących proces badawczy. W pierwszym rozdziale doktorant przedstawia historię lutnictwa w Polsce w XVII i XVIII wieku oraz analizuje główne cechy konstrukcyjne i stylistyczne instrumentów, które tworzą szeroko rozumianą polską szkołę lutniczą tamtego okresu. Jak możemy przeczytać już we wstępie rozprawy doktorskiej, nieskrywaną pasją mgr Jana Bartosia jest odkrywanie i dokumentowanie historii polskiego lutnictwa. Dowodem na to mogą być podjęte już w 2012 roku szeroko zakrojone badania nad instrumentami polskich lutników tamtego okresu, które obecnie są własnością Muzeum Instrumentów Muzycznych w Poznaniu. Efektem prac dwóch grup badawczych jest wydana w 2016 roku publikacja pt.: *„Polska Szkoła Lutnicza. Instrumenty Groblichów i Dankwartów. Cz. I”*. Współautorstwo w/w publikacji rzeczywiście świadczy o niezwykłym podejściu Doktoranta do eksploracji mało znanych obszarów z historii polskiego lutnictwa. Naturalną kontynuacją podjętych wówczas badań stało się dalsze poszukiwanie informacji mogących wzbogacić słabo udokumentowany i wciąż jeszcze mało odkryty proces genezy sztuki lutniczej w Polsce. Kontynuując realizację swej pasji mgr Jan Bartoś w trakcie poszukiwań natknął się w paryskim muzeum na anonimowy instrument, który wykazywał według niego wszelkie cechy noszące ślady polskiej szkoły lutniczej XVII i XVIII wieku. Instrument ten oznaczony sygnaturą E.980.2.404 stał się bazą niniejszego doktoratu, a dzieło artystyczne zbudowane przez doktoranta jest jego idealną kopią.

Dwa następne rozdziały poświęcone są na przedstawienie metody badań i dokumentacji skrzypiec znalezionych w paryskim muzeum. W celu jak najdokładniejszego odtworzenia

wymiarów instrumentu, grubości płyt, kształtów otworów rezonansowych i wielu innych szczegółów Doktorant zastosował wszystkie tradycyjne techniki pomiarów, a także wykorzystał nowoczesne technologie w postaci endoskopu oraz aplikacji komputerowej służącej do porównywania konturów instrumentów. Jak sam opisuje w jednym z akapitów, nie miał niestety możliwości wykonania najbardziej szczegółowych badań przy użyciu tomografu komputerowego, ponieważ instrument ten jest własnością *Musee de la Musique Cite de la Musique - Philharmonie de Paris*. Liczne zdjęcia zawarte w pracy, jak i precyzja ich wykonania, świadczą o profesjonalnym podejściu doktoranta do zagadnień związanych z przygotowaniem materiałów badawczych do zbudowania skrzypiec będących idealną kopią omawianego instrumentu.

Piąty rozdział pracy Doktorant poświęca na porównanie badanych skrzypiec z 19 znanymi instrumentami polskiej szkoły lutniczej XVII i XVIII wieku. Po przeprowadzeniu licznych porównań i badań nad konturami tych instrumentów, otworów rezonansowych, kształtów sklepień, rodzaju użytego drewna, rodzaju żyłki i wielu innych elementów Doktorant z dużym przekonaniem stawia tezę, iż badany instrument rzeczywiście może być dziełem jednego z polskich lutników. Pozwolę sobie zacytować kluczowe i chyba najważniejsze zdanie z całej rozprawy doktorskiej: *„Konkludując przeprowadzoną analizę, na dzisiejszy stan wiedzy stwierdzam, że skrzypce E.980.2.404 znajdujące się w kolekcji Musee de la Musique Cite de la Musique - Philharmonie de Paris są charakterystycznym egzemplarzem wykonanym przez jednego z polskich lutników na przestrzeni XVII i XVIII wieku, co potwierdza stawianą przeze mnie hipotezę na początku pracy doktorskiej”*.

Zapewne nigdy nie dowiemy się ze stuprocentową pewnością czy ów instrument rzeczywiście wyszedł spod dłuta polskiego lutnika. Należy jednak stwierdzić, że w świetle przedstawionych przez Doktoranta badań i wynikających z nich dowodów istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo prawdziwości hipotezy zawartej w temacie niniejszej rozprawy doktorskiej.

Dalszą część swojej pracy mgr Jan Bartoś poświęca w całości na dokumentację i opis dzieła artystycznego zbudowanego na modelu badanego instrumentu. W kilku podrozdziałach prezentuje cały proces tworzenia instrumentu, począwszy od wyboru drewna, poprzez cały proces budowy i rzeźbienia, skończywszy na procesie lakierowania. Liczna dokumentacja fotograficzna przedstawiająca ze szczegółami proces twórczy nad dziełem artystycznym świadczy o olbrzymim zaangażowaniu Doktoranta w wierne odtworzenie historycznego instrumentu odkrytego w muzeum w Paryżu. W efekcie długiej i żmudnej pracy badawczej stworzył on piękny instrument, który staje się symbolicznym łącznikiem pomiędzy początkiem lutnictwa polskiego, a dzisiejszą sztuką lutniczą w Polsce.

Nagrania dołączone do pracy na płycie CD to kilka krótkich fragmentów muzycznych prezentujących możliwości brzmieniowe skrzypiec będących dziełem artystycznym doktoratu. Z nagrań tych wyłania się obraz instrumentu o ładnej, wyrównanej barwie na wszystkich strunach, szlachetności dźwięku zarówno w niskich jak i wysokich pozycjach oraz dużej klarowności i selektywności brzmienia. Trzeba jednak stwierdzić, że prawdziwa wartość wykonawcza tego instrumentu zostanie zweryfikowana dopiero na sali koncertowej,

gdy wszystkie walory, o których wcześniej pisałem, zaistnieją w prawdziwej przestrzeni akustycznej.

Pozostaje mieć tylko nadzieję, że instrument ten trafi w ręce skrzypka, który swoją grą będzie potrafił wydobyć z nich całą paletę kolorów, ukazując tym samym nieporównywalne z niczym innym piękno brzmienia skrzypiec.

Konkluzja

Praca doktorska mgr Jana Bartosia pt. „**Badania i analiza skrzypiec znajdujących się w kolekcji *Musee de la Musique Cite de la Musique - Philharmonie de Paris* celem ich atrybucji do polskiej szkoły lutniczej XVII i XVIII wieku oraz wykonanie instrumentu w oparciu o model badanego obiektu**” jest kontynuacją jego badań nad polską szkołą lutnictwa na przestrzeni wieków. Dzięki wysiłkom podjętym przez Doktoranta możemy dziś z dużą dozą prawdopodobieństwa dołączyć do katalogu polskich instrumentów historyczne skrzypce odnalezione w paryskim muzeum. Również dzieło artystyczne, które powstało w wyniku wnikliwych badań nad odnalezionym w Paryżu instrumentem, stanowi olbrzymi wkład w dorobek lutnictwa artystycznego w Polsce. **Dlatego też stwierdzam, że mgr Jan Bartoś spełnił bez zastrzeżeń wszystkie wymagania art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.**

Pracę doktorską mgr Jana Bartosia przyjmuję.